

اللهم صل على محمد

سلفی گری ایرانی

آثار و نتایج عملی

(سید حسن هاشمی)

نامهای این جریان فکری

• «سلفی گری ایرانی» «قرآنیان شیعه» در زمان آغازین این تفکر با نام «قرآنیان» و البته بدون قید شیعه شناخته می‌شدند در نوشته‌های جدید از آنان با عنوانهای «جریانهای تجدید نظر طلب در عقاید شیعه»، «قرآن بسندگان»، و یا «روشنفکران معارض با سنن و عقاید شیعی»، نام برده شده است، اما «موحدین» یا «پیروان قرآن» نامهایی است که افراد این گروه فکری آنرا برای خود به‌کار برده‌اند. گرچه عنوان «اصلاحگر دینی» و یا «اصلاحگر شیعی» نیز یکی دیگر از عناوین مورد استفاده چنین گروههایی است ولی این عنوان تأییدی بر صحیح بودن راه و عملکرد ایشان نمی‌باشد. در بیرون ایران آنان را با نام قرآنیان و با شعار «الاسلام هو القرآن» شناخته می‌شوند.

• - حیدر حب الله ، نظریه السنه فی الفكر الشیعی ، ص ۶۱۲ (بعنوان نمونه)

• - کسروی، در یکی از کتاب‌های خود به نام قرآنیان نام برده است که به نظر او پیرامون محمد بن عبدالوهاب هستند. نک: کسروی، احمد در پیرامون اسلام، ص ۳۲.

• - جعفریان، رسول، جریانها وسازمانهای مذهبی سیاسی ایران، ص ۳۵۰.

• - قرآن بسندگی در دین، تعبیری است که برای علی اکبر بابایی در تمایز این تفکر با نظریه تفسیر قرآن به قرآن یا قرآن بسندگی در تفسیر، مطرح کرده اند. نک: علی اکبر بابایی، مکاتب تفسیری، ج ۲، ص ۱۲۷.

• - جبرائیلی، محمدصفر، سیری در تفکر کلامی معاصر، ص ۳۷۱.

• - برقی در توصیف سید مصطفی طباطبایی از دیگر افراد این گروه می‌نویسد: «از بزرگان موحدین از جمله مفسر کم نظیر و مجتهد بزرگوار و عالم عالی قدر جناب سیدمصطفی طباطبایی - دامت برکاته- بدگویی و انتقاد می‌کند، در حالی که نگارنده خود بسیاری از ظرایف و لطایف مسایل اسلام و توحید را بر اثر مباحثه با این علامه جلیل القدر دریافته ام». نک: برقی، سوانح ایام ص ۳۲۳.

• - برقی، سید ابوالفضل، سوانح ایام ص ۲۴۶. نامی که در امضای یکی از اطلاعیه‌ها از آن استفاده شده است.

• - جعفریان، رسول، جریانها وسازمانهای مذهبی سیاسی ایران، ص ۳۵۰.

آیا این تفکر فقط در بین مسلمانان است؟

- در دین یهود پیروان مکتب قرائیم فقط کتاب تنخ (تورات عبری) را قبول دارند و دیگر بخشهای اضافه شده به آن را مقدس و بخشی از تورات نمی دانند؛ ت

- در مسیحیت گروهی از پروتستانها (سولاسکریپتورا) اعتقاد دارند که هرچه برای یک مسیحی واقعی برای عبادت و انجام مناسک لازم است تنها در انجیل وجود دارد و هیچ متن ویا توضیحی بر آن مورد پذیرش نمی باشد؛ ت

- کوایکرها (گروهی از پروتستانها) بر این باورند که هیچ نیازی به طرفداری از کشیش نیست و هر کس می تواند به تنهایی و آنگونه که می خواهد مردی مذهبی باشد و از متن مقدس برداشت کند. ت

بررسی نتایج تاریخی این اندیشه

- هشدار به جدایی کتاب و سنت توسط رسول اکرم (ص) (حدیث اریکه)؛ ت ت
- شعار حسبنا کتاب الله در آخرین ساعات عمر رسول خدا (ص)؛ ت
- خوارج برای قبول حکمیت طرح شعار «لا حکم الا لله» ناشی اکبر، (متوفای او اواخر قرن سوم هجری) گزارش می دهد: از میان فرقه خازمیه آنان معتقد بودند که نماز واجب در هر شب و روز تنها دو نماز است؛ زیرا خدای عزّ و جل می فرماید: «نماز را در دو طرف روز و در نزدیکی شب به پای دار.» اما این اطلاعات در همین بوده و فقط می تواند وجود گروهی قرآن بسنده در استنباط احکام فقهی را به اثبات برساند.؛
- شعار قرآن بسندگی در عصر جدید از قرن سیزدهم (شاید حدود دو قرن پیش) آغاز شد؛
- منشأ این جریان را به «سراحمدخان هندی» در منطقه هند نسبت می دهند که قرآن را بدون در نظر گرفتن روایات تفسیری و با توجه به فهم خود تفسیر می کرد؛ ت
- این تفکر بعدها به مصر نیز منتقل شد و در آن خطه، طرفداران متعصبی پیدا کرد که در این زمینه تألیفات متعددی ارائه کرده و به دفاع از این نظریه و رد نقدهای وارد بر آن پرداختند. افرادی چون حسن البنا، محمد عبده، محمود شلتوت، طه حسین، احمد امین، نصر حامد ابوزید، احمد صبحی منصور و... رشد نمود؛
- در میان شیعه و ایرانیان با سید جمال الدین اسدآبادی، اسدالله خرقانی، شریعت سنگلجی، محمد خالصی زاده و... ادامه یافت.

برجسته ترین نتایج اندیشه سلفی گری ایرانی

- انکار وجود امام زمان (عج)؛ ت ف
- نفی شفاعت، توسل، رجعت، علم غیب، وصایت و...؛ ت
- نفی زیارت امام زادگان و تعمیر قبور و ساخت گنبد و بارگاه برای آن؛ ت
- حرام دانستن عزاداری برای امام حسین (ع) و سایر ائمه (ع)؛ ت
- نفی احکامی مانند وجوب خمس؛ ت
- انکار تقلید و اعتقاد به بی نیازی آن در انجام تکالیف؛ ت
- تمرکز بیش از حد بر خرافه ستیزی در حالی که تعریف درستی از آن ارائه نمی دادند؛ ت
- گرایش به عقلگرایی: گرایش به عقلگرایی و بخصوص خردورزی غربی از شاخصه های قرانگرایان شیعه می باشد. « تضاد مفاتیح با قرآن »؛
- فاصله گرفتن از مرجعیت رسمی دینی و روحانیت؛
- قرانگرایی و بی اعتنایی به حدیث: از مهمترین شاخصه های این جریان فکری است که باعث شده این گروه با همین نام نیز شناخته شوند. این گروه، قرآن را در بخش اعتقادات کافی دانسته و در بخش احکام نیز قائل به تفصیل می باشند.

بسترهای پیدایش این جریان در عصر جدید

- آغاز دوره استعماری غرب علیه کشور های اسلامی؛
- تاثیر حاکمیتی غرب بر کشورهای اسلامی و ضعف امپراتوری اسلامی (احساس ذلت)؛
- مواجهه مسلمانان با پیشرفتهای مختلف علمی و فنی کشورهای غربی (احساس عقب ماندگی)؛
- پیدایش مسأله (فکر) علل عقب ماندگی مسلمانان و علل انحطاط مسلمانان و نگارش کتب و مقالات پیرامون حل این معضل در این دوران؛
- وجود تفرقه و عدم انسجام مسلمانان که دلیل آنرا وجود روایات مذاهب مختلف اسلامی و نیز تفاسیر متعدد از قرآن می دانستند (پیدایش شعار من مسلمانم و مذهبی ندارم)؛
- وجود خرافه ها و رسمهای آزار دهنده (که آنرا عامل انحطاط و عقب افتادگی مسلمانان می دانستند) رایج میان مسلمانان که تنها بازگشت به قرآن را علاج آن می دانستند؛
- تجدد طلبی عصر پهلوی؛ ت
- وجود اخبار ضعیف (امام خمینی(ره)، کشف الاسرار، صص ۵ و ۱۰ که آنان را سنی گرا نامیده و در مقابل اخباریون که آنان را سنی زده می نامد). ت

جذابیت‌های این اندیشه برای جریانهای فکری مخالف

- روشنفکران دینی (نفی حدیث/ حکم مرتد/ اسلام دموکراسی/ نذر و زیارت امام زادگان/ فقه روشنفکری و...)؛
- مخالفان نظریه حکومت دینی و ولایت فقیه (مهدویت/ مرجعیت دینی/ ولایت فقیه)؛ ف
- وهابیت (نشر اندیشه ها/ شخصیت سازی / ارجاع به کتب و منابع این گروه فکری). ت

نگاهی به پیامدها و ظرفیتهای این گروه

- ایجاد نهضت صیانت از عقاید در حوزه علمیه شیعی؛ ت
- رویکرد تفسیر نگاری در بین حوزویان؛
- ایجاد رویکرد اجتماعی در طرح مباحث دینی؛
- رویکرد حوزه به مبارزه با انحرافات فکری؛
- امکان بهره گیری از این گروه در راستای دفاع از قرآن؛ ت
- یک دست نبودن اندیشه افراد این گروه و روبروی آنان؛
- نداشتن مبانی فکری منسجم و رعایت نکردن شعارهای خود؛
- شعار زدگی و آرمانگرایی این گروه بجای ارائه اندیشه کلامی. ت

طبقه بندی قرآنیان شیعه بر اساس زمان و افکار

- نسل اول : ظهور در ابتدای مشروطه ، تاکید بر وحدت اسلامی و بازیابی شکوه تمدن اسلامی در مقابل استعمار غربی. افرادی نظیر سید اسدالله خرقانی، شیخ محمد خالصی زاده و شریعت سنگلی؛
- نسل دوم: تاکید بر حذف خرافات و برخی عقاید که به اعتقاد آنان ظواهر زاید دینی بود راه اصلی وحدت اسلامی، زدودن ظواهر کفر و شرک در اصول اعتقادی فرق شیعه و سنی - ما نه شیعه هستیم و نه سنی بلکه مسلمان. افرادی چون حیدر علی قلمداران، ابوالفضل برقعی، صادق تقوی، اسماعیل آل اسحاق و سید مصطفی حسینی طباطبایی از جمله چهره‌های شاخص نسل دوم هستند؛
- نسل سوم: بیشتر آثارشان موید نظرات پیشینیانشان بود و حرف نو و تازه‌ای را ارائه نکردند - افرادی مثل سید محمد حسین حسینی ورجانی و جلال جلالی قوچانی، مهدی قاسمیان، محمد تقی محمدی خجسته، سید جلال جلالی، سید محمد تقی حسینی ورجانی ت و هواداران سید صادق تقوی.

بازخورد اندیشه سلفی ایرانی در شبهات و سوالات

- آیا از قرآن هم دلیلی بر این حکم داریم؟ ؛
- من اگه قرآن بگه قبول دارم، اگه میتونی آیه ای بیارتا بپذیرم؛
- آیا وجوب حجاب در آیات قرآن هم اومده؟ ؛
- برای من روایت نخون چون معلوم نیست کدومش درسته و کدومش ناصحیح؛
- من هیچ تفسیری را قبول ندارم ملاک من همون برداشتی است که خودم از آیات قرآن دارم، تفسیر جز برداشت افراد از قرآن نیست و برای من هم ملاک (حجت) نیست؛
- چرا ما مستقیم وبدون واسطه سراغ خود قرآن نرویم؟ ؛
- این روایات و تفاسیر بجز تفرقه وجدایی وساخت مذهب هیچ کار دیگه ای انجام نداده!!!
- مگه قرآن برای همه بشر نیومده پس چرا فقط عده خاصی فهمشون ملاک باشه؟

آسیب ها و افراط های این گروه فکری

- فکر خود را آسمانی خواندن و دین دیگر مسلمانان را زمینی نامیدن و حتی گاهی استفاده از واژه ادیان زمینی برای تخریب و حمله به دیگران (نفی مطلق حدیث و غیر آسمانی دانستن آن) ؛
- خود باختگی در برابر غرب و پیشرفت های صنعتی آن؛
- شیفته غرب بودن در تحلیل متون دینی. (خرد ورزی غربی و عقلگرایی) ؛
- نداشتن روش و فکری روشن در برگشت به قرآن و تفاوت گویی در بین طرفداران آن؛
- رعایت نکردن مبانی فکری خود در برداشتها و بیان افکار؛
- چهره ارائه شده از آنان صرفا یک چهره اعتراضی بخود گرفته و مبانی خاصی نداشت؛
- رعایت نکردن اصولی که خود معرفی می کنند در نقد حدیث و حدیث گرایان؛
- برابر دانستن حدیث با خرافه؛
- توجه بیش از حد به تجدد گرایی و رها سازی گذشته برای رسیدن به پیشرفت.

خدا نگهدار

تهیه کننده: سید حسن هاشمی